

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені К.Д. УШИНСЬКОГО

ЧУБУК РУСЛАН ВАЛЕНТИНОВИЧ

УДК 371.134:364

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ
ДО РОБОТИ ІЗ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Південноукраїнському державному педагогічному університеті імені К.Д. Ушинського, Міністерство освіти і науки України.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК – доктор педагогічних наук, професор

БОГДАНОВА ІННА МИХАЙЛІВНА,

Південноукраїнський державний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського,

завідувач кафедри соціальної педагогіки,

психології та педагогічних інновацій

ОФІЦІЙНІ ОПОНЕНТИ – доктор педагогічних наук, професор

ХАРЧЕНКО СЕРГІЙ ЯКОВИЧ,

Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка,

проректор з наукової роботи

кандидат педагогічних наук, професор

АРХИПОВА СВІТЛАНА ПЕТРІВНА,

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького,

завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки

Захист дисертації відбудеться „ 10 ” листопада 2008 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 при Південноукраїнському державному педагогічному університеті імені К.Д. Ушинського за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Нищинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського, за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26.

Автореферат розісланий „ 7 ” жовтня 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.С. Трифонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Стратегія розвитку сучасного українського суспільства в умовах соціально-економічних реформ об'єктивно потребує підвищення вимог до освітньої системи, професійної підготовки фахівців високої кваліфікації та вирішення багатьох соціальних проблем. Особливої трансформації зазнає зміст підготовки соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю, що зумовлена: підвищенням уваги суспільства до студентської молоді як соціального суб'єкта; посиленням соціальної відповідальності ВНЗ за соціальне виховання студентської молоді; створенням сприятливих умов для набуття студентами позитивного соціального досвіду; формуванням здатності до соціальної самореалізації.

Питання змісту професійної підготовки соціальних педагогів досліджувались у різних аспектах, зокрема: підготовка і професійне становлення соціальних педагогів, професійна компетентність соціального працівника у структурі його професіоналізму (С. Архипова); інтегрований підхід до актуальних питань соціально-педагогічної теорії і практики (І. Богданова); зміст соціально-педагогічної діяльності, форми та методи її здійснення (О. Безпалько, І. Зверева); професійна підготовка соціальних педагогів, технології і функції соціально-педагогічної роботи (А. Капська); психологічний, педагогічний і управлінський аспекти професійної підготовки соціальних педагогів (Л. Міщик); теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти (В. Поліщук); підготовка майбутніх учителів до соціально-педагогічної діяльності з позицій системного підходу, соціально-педагогічні технології (С. Харченко).

Студентська проблематика традиційно була об'єктом уваги психологів, педагогів і соціологів (С. Вітвицька, А. Власенко, І. Зимняя, Ю. Колесніков, В. Лісовський, Б. Рубін, Л. Сокурянська та ін.). Водночас з цим, певний дефіцит наукових знань про студентство відчувається і на сучасному етапі. Питанням соціально-педагогічної роботи зі студентською молоддю приділяється недостатня увага із-за: відсутності обов'язкових вимог і стандартів щодо соціальної роботи у студентському середовищі; законодавчо не визначених штатних посад соціальних педагогів у вищій школі; відсутності дієвих механізмів відповідальності за стан соціально-педагогічної роботи у ВНЗ тощо. Водночас зміни обставин суспільного життя спричиняють: подальше зростання гостроти і актуальності питань соціально-педагогічної та просвітницької роботи у студентському середовищі; необхідність створення соціально-педагогічних умов для самореалізації, саморозвитку, змістового проведення вільного часу; й організації систематичної інформаційно-профілактичної роботи щодо негативних явищ; пріоритетність пропагування здорового способу життя серед студентів; посилення соціально-педагогічного супроводу і соціально-психологічної підтримки студентства.

На підставі теоретичного аналізу професійної підготовки соціальних педагогів і практичного досвіду здійснення досліджуваного процесу, виявлено низку протиріч між: об'єктивними вимогами практики до особистості соціального педагога і відсутністю цілісної програми особистісно-професійного розвитку; якістю професійної підготовки випускників і результативністю їхньої діяльності; зростанням вимог суспільства до рівня професійної компетентності соціальних педагогів і реальним рівнем їхньої професійної підготовки;

складністю професійних функцій соціального педагога і недостатністю розвинутих здібностей до продуктивного їх виконання; підвищенням вимог до особистості соціального педагога і рівнем розвитку його особистісно-професійних якостей, морального і духовного потенціалу.

Відповідно до актуальності окреслених проблем, ураховуючи їх практичну значущість і недостатню розробленість у педагогічній науці, було обрано тему дисертаційного дослідження – „Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи із студентською молоддю”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалось у межах наукової теми кафедри соціальної педагогіки, психології та педагогічних інновацій „Стратегія і тактика формування особистості соціального педагога”, що входить до тематичного плану наукових досліджень Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (протокол №5 від 28.12.2001 р.). Автором досліджувалася підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю. Тема дисертації та науковий керівник були затверджені на засіданні Вченої ради Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (протокол №4 від 25.11.2004 р.). Тема дослідження узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології АПН України (протокол №2 від 22.02.2005 р.).

Мета дослідження – визначити, теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати педагогічні умови, що забезпечують ефективність підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю.

Завдання дослідження:

1. Науково обґрунтувати сутність понять „підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю”, „професійна компетентність соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю”; уточнити поняття „соціально-педагогічний супровід студентської молоді”, „коучінг-технологія”.
2. Обґрунтувати специфічні функції, виявити критерії та показники, охарактеризувати рівні сформованості професійної компетентності як показника якості професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.
3. Виявити особливості та специфіку соціально-педагогічної роботи зі студентською молоддю.
4. Визначити, теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати педагогічні умови професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю, розробити методику їх реалізації.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка та становлення майбутніх соціальних педагогів у вищому навчальному закладі.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю.

Гіпотеза дослідження – підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю буде продуктивною, якщо в навчальному процесі будуть реалізовані такі педагогічні умови: соціально-педагогічна спрямованість оновленого змісту, форм і методів фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів; упровадження

інноваційних форм управління соціально-педагогічною роботою зі студентською молоддю; занурення майбутніх соціальних педагогів в активну соціально-педагогічну діяльність зі студентською молоддю.

Методи дослідження. З метою теоретичного обґрунтування підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю, виявлення педагогічних умов було використано теоретичні методи – вивчення, аналіз, порівняння, узагальнення і синтез філософської, психолого-педагогічної, соціологічної літератури. Для визначення компонентів професійної компетентності соціальних педагогів, рівнів їх сформованості використовувались емпіричні методи – бесіда, інтерв'ювання, анкетування, спостереження, ранжування тощо. Для перевірки ефективності визначених педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю проводився педагогічний експеримент, що складався з констатувального і формуального етапів. Для узагальнення отриманих експериментальних даних, їх якісного та кількісного аналізу використовувалися математико-статистичні методи.

Базою дослідження виступили: Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, факультет початкового навчання, спеціальність „Соціальна педагогіка” та Миколаївський державний університет імені В.О. Сухомлинського, факультет психології, спеціальність „Соціальна педагогіка”. Усього в експерименті взяли участь 120 студентів.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що **вперше** визначено, теоретично обґрунтовано й експериментально апробовано педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю (соціально-педагогічна спрямованість оновленого змісту, форм і методів фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів; упровадження інноваційних форм управління соціально-педагогічною роботою зі студентською молоддю; занурення майбутніх соціальних педагогів в активну соціально-педагогічну діяльність зі студентською молоддю). Виявлено напрями підготовки соціальних педагогів та особливості соціально-педагогічної роботи зі студентською молоддю. Розкрито особливості та соціально-значущі риси студентської молоді як об'єкта роботи соціального педагога. Науково обґрунтовано сутність понять „підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю”, „професійна компетентність соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю”, специфічні функції соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю (соціально-захисна; професійно-розвивальна; професійно-мотиваційна; соціально-адаптивна; проблемно-орієнтована; сприяння саморозвитку, самопізнання, самооцінці, самоствердженню, самоорганізації, самореалізації) та конкретизовано ознаки цих функцій. Виявлено критерії: когнітивний (психологічні, соціально-педагогічні знання), діяльнісний (соціально-педагогічні вміння та навички), особистісний (особистісно-професійні якості). Визначено показники критеріїв, якими виступили ознаки специфічних функцій соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю. Відповідно до критеріїв та їх показників було визначено і охарактеризовано рівні

(стратегічний, тактичний, оперативний, початковий) сформованості професійної компетентності як показника якості професійної підготовки соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю. **Уточнено** поняття „соціально-педагогічний супровід студентської молоді”, „коучінг-технологія”. **Дістали подальшого розвитку** дефініції „студентство” і „студентська молодь”.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці та впровадженні у процес професійної підготовки: методики реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю; спеціального курсу „Соціально-педагогічний супровід студентської молоді”, що містить структуровані огляди за темами лекцій-бесід, семінарів-дискусій, методичне забезпечення до них: опорні поняття, тематику рефератів-досьє, теми для курсових, дипломних і магістерських робіт; інноваційних форм управління соціально-педагогічною роботою зі студентською молоддю таких як АВС-техніка та інших елементів коучінг-технології. Практична значущість підготовки майбутніх соціальних педагогів також забезпечувалась організацією Студентської соціальної служби на базі університету, діяльність якої було започатковано дисертантом. Запропоновані в дослідженні критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю, а також методика реалізації педагогічних умов може використовуватись у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, соціальних працівників та інших фахівців за умови врахування специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності.

Матеріали дослідження впроваджувались у навчальний процес Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (акт впровадження №5227 від 06.11.2007р.), Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського (акт впровадження №01/961 від 05.11.2007р.), Миколаївського державного гуманітарного університету імені Петра Могили (акт впровадження №3/1-121/М від 12.11.2007р.), Херсонського державного університету (акт впровадження №07-12/642 від 15.04.2008р.) та Ізмаїльського державного гуманітарного університету (акт впровадження №1-7/281 від 25.04.2005р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечувалась теоретичною і методологічною обґрунтованістю вихідних концептуальних положень; використанням системи методів дослідження, адекватних його предмету, меті та завданням; якісним і кількісним аналізом експериментальних даних; експериментальною перевіркою висунутої

гіпотези, репрезентативністю вибірки досліджуваних, що забезпечило поряд із теоретичною розробкою проблеми її практичне втілення у практику роботи ВНЗ.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідалися на міжнародних конференціях: „Досвід та перспективи соціальної роботи: Україна – Німеччина” (м. Київ, 2002), „Історія і політика у кількісних вимірах: очима молодих дослідників” (м. Донецьк, 2004), „Розвиток освіти в поліетнічному регіоні” (м. Ялта, 2007); всеукраїнських конференціях: „Проблеми розвитку соціологічної теорії. Соціальні процеси в Україні” (м. Київ, 2004), Всеукраїнському форумі „Розвиток людини заради майбутнього” (м. Миколаїв, 2006), „Якість підготовки фахівців в умовах Болонського процесу” (м. Одеса, 2007); науково-практичних конференціях: „Наукові досягнення молодих – шлях до професії” (м. Миколаїв, 2004), „Упровадження сучасних освітніх технологій навчання у контексті Болонського процесу” (м. Одеса, 2005), „Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління” (м. Донецьк, 2005), „Могилянські читання – 2007” „Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: регіональний, національний та глобальний” (м. Миколаїв, 2007), „Соціальні студентські ініціативи: реалії та перспективи” (м. Одеса, 2007).

Публікації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження викладено в 11 одноосібних публікаціях автора, із них 8 – у фахових виданнях, затверджених ВАК України.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел із 229 найменувань та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 194 сторінки. Робота містить 10 таблиць, 9 рисунків, які займають 1 сторінку основного тексту. Додатки викладено на 111 сторінках і оформлені окремою книгою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу; розкрито методи, наукову новизну і практичну значущість дослідження; подано дані щодо апробації і впровадження основних положень, а також структуру дисертації.

У **першому розділі „Теоретичні засади підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю”** здійснено аналіз стану підготовки соціальних педагогів до професійної діяльності у теоретичному і практичному аспектах; охарактеризовано особливості студентської молоді як об'єкта роботи соціального педагога; описано сучасний стан соціально-педагогічної діяльності у ВНЗ та соціальні проблеми студентської молоді; розглянуто сутність та структуру, визначено компоненти професійної компетентності як

показника якості підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю.

Аналіз наукових досліджень дав можливість виявити, що в Україні склалися два напрями підготовки соціальних педагогів. Перший напрям розвивається у зв'язку з професійною підготовкою учителя до соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю як складова його професійної діяльності. Другий напрям – це спеціальна підготовка соціального педагога як професіонала до роботи з різними категоріями населення. За першим напрямом, під час професійної підготовки вчителя, соціально-педагогічний компонент є додатковою спеціалізацією, яка лише частково може забезпечити виконання завдань соціально-педагогічної діяльності. Щодо другого напрямку, то за останні десять років представлено досить скромні напрацювання, у яких розглядається підготовка соціального педагога як професіонала до роботи з різними категоріями населення.

Особливості психолого-фізіологічного розвитку студентів характеризуються як період: найбільш інтенсивного фізичного і психологічного дозрівання особистості, формування характеру та інтелекту, навичок поведінки та рис свідомості, які в подальшому утворюють ядро особистості; посилення ролі практичного мислення; самостійного планування своєї діяльності, поведінки, суджень; переоцінки цінностей та мотивації поведінки; формування світогляду, етичних і естетичних поглядів; підвищеної соціальної активності; який визначається специфічним характером праці студентів, що полягає у засвоєнні знань, в оволодінні вміннями і навичками.

Вивчення особливостей студентської молоді, її характеристик дало змогу конкретизувати та доповнити поняття „студентство” і „студентська молодь”. Студентство, як соціальна група, володіє сукупністю індивідуальностей з різними особистісними якостями, рівнями суспільної і моральної свідомості та соціальної активності.

Студентська молодь – це особлива соціальна група, для якої набуття знань і підготовка себе для майбутньої професійної діяльності є провідним заняттям; яка має професійну спрямованість, індивідуально-психологічні та вікові особливості, власну субкультуру і прагне до самореалізації та успіху. Період соціалізації студентської молоді є процесом її включення у розмаїття суспільного життя і супроводжується досягненням соціальної зрілості, розширенням особистого світогляду, формуванням ціннісних орієнтацій, професійним становленням. Особливість процесу соціалізації сучасного студентства полягає у тому, що у ВНЗ функція соціалізації є провідною, педагогічно-організованою і керованою, а тому, з позиції суспільної значущості, її ефективність максимальна. Успішна адаптація студента надає йому значні можливості реалізувати свій потенціал під час навчання у ВНЗ, незадовільна адаптація – гальмує самореалізацію та лише частково дозволяє студенту орієнтуватись у ситуації навчання.

Студент водночас є об'єктом педагогічної діяльності та суб'єктом навчальної і комунікативної діяльності. Об'єктом педагогічної діяльності студент є тому, що продукти діяльності викладача матеріалізуються у знаннях, уміннях, навичках та рисах характеру студента. У свою чергу, суб'єктом навчальної діяльності студент не народжується, а стає ним під впливом виховання. Теоретична, практична, наукова та інша інформація, якою має оволодіти студент, для нього є лише об'єктом діяльності, який сам по собі не забезпечує суб'єктності майбутнього фахівця. Соціальний педагог покликаний допомогти студентові стати суб'єктом діяльності з метою особистісної та професійної самореалізації.

У результаті розгляду сучасного стану соціально-педагогічної діяльності у ВНЗ з урахуванням соціальних проблем, особливостей та характеристик студентської молоді, були конкретизовані специфічні функції соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю. Для реалізації цих функцій у практичній роботі майбутній соціальний педагог повинен оперувати певною сумою адекватних знань та вмінь, тому їх комплексна характеристика містить опис професійної спрямованості, знання та вміння фахівця.

Соціально-захисна функція полягає у соціальній підтримці та захисті студентів, вона спрямована на своєчасне подолання кризових ситуацій та проблем студентів, на основі самоусвідомлення студентом ставлення до себе, тих, хто його оточує та освітнього середовища ВНЗ. Соціальний педагог повинен знати: нормативно-правові документи щодо соціально-педагогічної роботи зі студентською молоддю; форми, методи і технології організації соціально-педагогічного супроводу; сучасні тенденції розвитку та становлення особистості студента. Соціальний педагог повинен уміти: застосовувати на практиці сучасні технології та методи організації соціально-педагогічного супроводу; нестандартно підходити до вирішення питань соціальної підтримки та захисту; позитивно ставитись до соціально-виховного середовища ВНЗ.

Професійно-розвивальна функція сприяє розкриттю професійних можливостей студентів та розвитку їхніх здібностей; має на меті сприяти професійному зростанню студентів, створювати умови для розвитку здібностей та потенційних можливостей. Соціальний педагог повинен знати: теорію профорієнтаційної роботи зі студентською молоддю; систему заходів щодо розвитку професійних можливостей студентів. Соціальний педагог повинен уміти: проводити діагностику здібностей і профпридатності студентів; організовувати творчу діяльність студентів з метою розкриття професійних можливостей; розвивати здібності та

розкривати можливості з метою формування соціальних цінностей; навіювати та переконувати, бути комунікабельним і зовнішньо привабливим.

Професійно-мотиваційна функція підвищує мотивацію студентів до професійного становлення. Вона покликана конкретизувати проблему студента щодо професійного становлення та сприяти підвищенню його позитивної мотивації до майбутньої професії. Соціальний педагог повинен знати: теорії мотивації та професійного становлення студентів; форми і методи організації практичної діяльності студентів; усвідомлювати мотиви і потреби соціально-педагогічної діяльності. Соціальний педагог повинен уміти: сприяти мотивації студентів на професію з урахуванням інноваційних процесів у суспільстві; застосувати мотивації для професійного становлення; сприяти мотивації студентів з метою саморозвитку.

Соціально-адаптивна функція сприяє соціальній адаптації студентів і надає їм можливість отримати кваліфіковану соціально-педагогічну підтримку в різних видах життєдіяльності. Вона полягає у вдосконаленні життєдіяльності студентів, у створенні умов для позитивної соціалізації та адаптації студентів до середовища ВНЗ, у наданні соціально-педагогічної підтримки та допомоги. Соціальний педагог повинен знати: теорію соціалізації і адаптації студентської молоді; системи заходів соціально-педагогічної підтримки та допомоги; бути зразком соціальної поведінки (мати конкретну позицію та настанову). Соціальний педагог повинен уміти: сприяти організації, соціалізації та адаптації студентів; брати участь у діяльності студентської соціальної служби; бути гуманним, компетентним, відповідальним, толерантним.

Проблемно-орієнтована функція сприяє вирішенню проблемних ситуацій студентів за допомогою спільного знаходження життєвого балансу. Вона покликана виявляти проблемні ситуації у студентів, своєчасно конкретизувати проблему та вирішити її шляхом сприяння і надання можливості самому студенту знайти кращий вихід із проблемної ситуації, для чого соціальний педагог повинен запропонувати декілька варіантів її вирішення. Соціальний педагог повинен знати: теорію коучінгу та соціального успіху для вирішення соціальних проблем студентів; сучасні способи активізації навчання та знаходження життєвого балансу через гру, дискусію, тренінг тощо; методи комунікації зі студентами для знаходження життєвого балансу. Соціальний педагог повинен уміти: уважно слухати та проявляти інтуїцію під час роботи зі студентами; сприяти студентам у вирішенні проблемних ситуацій та прийнятті ними власного рішення; спонукати та заохочувати студентів до самостійності.

Функція сприяння саморозвитку, самопізнанню, самооцінці, самоствердженню, самоорганізації, самореалізації – має на меті сприяння всебічному розвитку студентів, забезпечення умов для формування соціально-позитивної спрямованості студентів, стимулювання студентів до самонавчання і самовдосконалення в умовах неперервної освіти.

Соціальний педагог повинен знати: теорію пізнання та саморозвитку особистості; методики самодіагностики і самооцінки; мати бажання саморозвитку і самопізнання з метою самореалізації. Соціальний педагог повинен уміти: володіти саморегуляцією соціальної поведінки та методами інтерактивного навчання; організовувати гуртки та клуби за інтересами з метою реалізації творчих можливостей студентів; стимулювати студентів до самонавчання і самовдосконалення.

Визначені специфічні функції, за нашим переконанням, характерні саме для роботи зі студентською молоддю і сприяють обґрунтуванню і реалізації педагогічних умов для саморозвитку, самореалізації і педагогічно-доцільної самоорганізації життєдіяльності кожного студента.

Соціальний педагог, який готується до роботи зі студентською молоддю – це спеціаліст, який має вищу професійну освіту за спеціальністю „Соціальна педагогіка”, спроможний до соціально-педагогічної роботи у студентському середовищі, пріоритети якої вбачає: у сприянні всебічному розвитку студентів, їхній соціалізації, адаптації та самореалізації; в організації соціально-педагогічного супроводу; у профілактиці негативних впливів на студента зовнішнього соціального оточення, формуванні здорового способу життя студентської молоді тощо.

Показником якості підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю визначено професійну компетентність. Професійна компетентність соціального педагога до роботи зі студентською молоддю – це інтегративне особистісно-діяльнісне утворення та цілісна сукупність збалансованого поєднання знань, умінь, навичок, особистісно-професійних якостей і професійного досвіду, що формується за відповідних педагогічних умов. Структура професійної компетентності соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю демонструє, що через специфічні функції соціально-педагогічної роботи, у яких конкретизується її зміст, відбувається формування когнітивного (психологічні та соціально-педагогічні знання), діяльнісного (соціально-педагогічні вміння і навички) та особистісного (особистісно-професійні якості) компонентів означеної компетентності, яка є показником якості та результатом підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю – це багатогранний, інтегративний, педагогічний процес, що забезпечується створенням необхідних педагогічних умов для оволодіння професійними знаннями, вміннями, навичками, професійним досвідом з метою формування особистісно-професійних якостей, які необхідні для успішного функціонування у системі міжособистісних відносин, результатом чого є формування професійної компетентності соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю.

У другому розділі „Експериментальне дослідження з реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю” визначено критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів як показника якості підготовки та проведено їх діагностику; обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів та розкрито їх реалізацію; подано порівняльний аналіз рівнів сформованості професійної компетентності за результатами констатувального та формувального етапів експерименту.

Критеріями сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів, як показника якості підготовки, обрано когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти. Показниками критеріїв виступили ознаки специфічних функцій соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю, конкретизація яких відбувалася за допомогою модифікованої методики Н. Ключєєвої. Відповідно до критеріїв і показників було визначено та охарактеризовано стратегічний, тактичний, оперативний, початковий рівні сформованості професійної компетентності соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю.

Стратегічний рівень (від 55 до 72 балів) характеризувався сильною мотивацією, підвищеним інтересом до соціально-педагогічної роботи зі студентською молоддю. Студенти (майбутні соціальні педагоги) генерували нові ідеї та гіпотези, вміло застосовували інновації у своїй професійній діяльності, використовували набуті знання, уміння і навички під час виконання професійних функцій соціального педагога, вирішували нестандартні навчальні завдання, розробляли програми самовдосконалення тощо. Практична діяльність мала інноваційно-творчий характер з високою пізнавальною активністю. Майбутні соціальні педагоги вирішували проблеми стратегічного характеру, значущі для розвитку індивідуальності студента, розробляли плани для досягнення стратегічних цілей тощо.

Тактичний рівень (від 37 до 54 балів) характеризував студентів переважно з позитивним ставленням до майбутньої професійної діяльності. Для студентів на цьому рівні було властивим усвідомлення необхідності використання сучасних технологій, позитивний прояв інтересу та бажання впроваджувати нові методики і технології роботи зі студентами. При цьому, нові нестандартні ситуації викликали в них деякі ускладнення. Діяльність студентів відбувалася на підставі позитивної спрямованості на результат. У студентів виявлялись уміння встановлювати довірливі відносини, які необхідні для роботи соціальному педагогу зі студентською молоддю. Майбутні соціальні педагоги вирішували локальні завдання або завдання тактичного характеру з метою досягнення власних цілей студентів.

Оперативний рівень (від 19 до 36 балів) характеризував студентів з позитивно-пасивним ставленням до майбутньої соціально-педагогічної діяльності. Такі студенти майже не

проявляли ініціатив під час навчання і проходження практики, вони могли виконувати завдання лише за зразком або за аналогією. Знання студентів щодо сутності та специфіки професійної діяльності були поверховими, навички не відпрацьованими. У разі залучення цих студентів до самостійної або індивідуальної роботи спостерігалися хвилювання та невпевненість у діях. Професійна мотивація була низькою. Вони могли вирішувати лише деякі поточні завдання оперативного характеру і повсякденні проблеми життєдіяльності студентів.

Початковий рівень (від 16 до 18 балів) характеризувався наявністю лише окремих сформованих ознак професійної компетентності та відсутністю прагнення до професійного вдосконалення і вивчення специфіки роботи соціального педагога. Студенти не виявляли ініціативи і не підтримували нововведення, мали консервативні погляди, недостатньо володіли професійними функціями соціального педагога. Прагнення до професійного саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації у них були на низькому рівні. Отже, професійна компетентність була не достатньо сформованою.

Процес формування професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної роботи зі студентською молоддю був складним, динамічним процесом, який здійснювався між взаємодією особистості студента (суб'єктивного) і професії (об'єктивного). Цілісність цього процесу передбачала таку методику організації навчально-виховного процесу і реалізації педагогічних умов підготовки, за якої відбувалась активізація усіх складових професійної компетентності у їх єдності.

Перша педагогічна умова „соціально-педагогічна спрямованість оновленого змісту, форм і методів фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів” реалізовувалась у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін і впровадження спеціального курсу „Соціально-педагогічний супровід студентської молоді”. Соціально-педагогічний супровід студентської молоді – це соціально-педагогічна робота, яка спрямована на здійснення соціально-педагогічної підтримки та допомоги різним категоріям студентів з метою: подолання життєвих труднощів; збереження і підвищення соціального статусу; формування здатності самостійно вирішувати особистісні, професійні, соціальні проблеми, реалізуючи власний потенціал; покращення та корекції стосунків та зв'язків у сім'ї, студентській групі, з людьми, які їх оточують.

Спецкурс передбачав формування професійної компетентності соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю за ознаками когнітивного компонента, які включали: знання нормативно-правових документів щодо соціально-педагогічної роботи зі студентською молоддю; знання форм, методів і технологій організації соціально-педагогічного супроводу; знання теорії профорієнтаційної роботи зі студентською молоддю; знання системи заходів

щодо розвитку професійних можливостей студентів; знання теорії мотивації та професійного становлення студентів; знання форм і методів організації практичної діяльності студентів; знання теорії соціалізації і адаптації студентської молоді; знання системи заходів соціально-педагогічної підтримки та допомоги; знання теорії коучінгу та соціального успіху для вирішення соціальних проблем студентів; знання сучасних способів активізації навчання та знаходження життєвого балансу (гра, дискусія, тренінг); знання теорії пізнання та саморозвитку особистості; знання і використання методик самодіагностики і самооцінки.

Викладання спеціального курсу здійснювалося шляхом організації та проведення лекційних та семінарських занять на основі інтерактивних методів, що сприяли інтенсивній пізнавальній активності студентів, для якої було характерним компетентне ставлення до самостійного опанування знань, до праці у спільній, інтенсивній розумовій та практичній діяльності. Спеціальний курс забезпечував: оновлення та поповнення теоретичного змістового рівня підготовки соціальних педагогів; комунікацію і співробітництво у групі, що надавали можливість реалізувати основні ідеї і принципи інтерактивного навчання; оволодіння досвідом проведення тренінгів, які не залишали нікого байдужими, а викликали бажання продовжувати навчання у формі модерації.

Модерація, як новий метод групової роботи, задовольняла вимоги соціально-педагогічної роботи зі студентською молоддю в аспекті: забезпечення комфортності та співпраці у групі; практичної організації спільної діяльності студентів щодо вирішення власних соціальних проблем; сприяння у прийнятті особистої відповідальності кожного за винайдені варіанти вирішення проблем і втілення їх у життя. Модерація є комплексом взаємопов'язаних методів і прийомів організації спільної діяльності студентів, що дозволяло залучати студентів до процесу осмислення і аналізу професійної діяльності, пошуку шляхів вирішення проблем, а також до взаємного навчання на основі знань і досвіду студентів групи. Модерація розвивала вміння студентів до самостійного вирішення проблем, здатність до ведення дискусій і перемов, до прийняття відповідальності за втілення прийнятих рішень. Сенс модерації полягав у тому, що студент вносив свої знання, уміння, досвід у навчання, а отримував від нього стільки, скільки міг.

Провідним засобом реалізації другої педагогічної умови „упровадження інноваційних форм управління соціально-педагогічною роботою зі студентською молоддю” було вивчення та застосування АВС-техніки та елементів коучінг-технології, під якою розуміємо процес партнерських суб'єкт-суб'єктних відносин, що сприяє розвитку та розкриттю можливостей, досягненню особистісної і професійної мети студентів, надає змогу і навчає вирішувати власні проблеми самостійно, шляхом максимального використання внутрішнього потенціалу, забезпечуючи при цьому соціальну підтримку та соціально-педагогічний супровід. Сутність АВС-техніки та елементів коучінг-технології полягала у сприянні вирішенню проблемних ситуацій студента за допомогою ефективних запитань; в уважному

слуханні студента та прояву інтуїції під час роботи з ним; у спільному знаходженні життєвого балансу; в повному розкритті можливостей студента з метою прийняття ним самостійного рішення; у стимулюванні до самонавчання і бажання до самовдосконалення; у підвищенні мотивації студента не зупинятися на досягнутому і домагатися більшого.

Упровадження АВС-техніки та елементів коучінг-технології сприяло формуванню особистісного компонента професійної компетентності соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю, ознаками якого були: позитивне ставлення до соціально-виховного середовища ВНЗ; розуміння сучасних тенденцій розвитку та становлення особистості студента; наявність власних психолого-педагогічних якостей (комунікабельність, зовнішня привабливість, уміння навіювати та переконувати, оптимізм); бажання розвитку здібностей та розкриття можливостей через корекцію соціальних цінностей; підвищення мотивації студентів з метою саморозвитку; усвідомлення мотивів і потреб соціально-педагогічної діяльності; власний зразок соціальної поведінки (конкретна позиція та установка); наявність соціально-значущих якостей соціального педагога (гуманність, компетентність, відповідальність, толерантність); спільна комунікація зі студентами щодо знаходження життєвого балансу; прагнення до самостійного вирішення проблемних ситуацій; бажання саморозвитку і самопізнання з метою самореалізації; стимулювання студентів до самонавчання і самовдосконалення.

Реалізація третьої педагогічної умови „занурення майбутніх соціальних педагогів в активну соціально-педагогічну діяльність зі студентською молоддю” передбачала оптимальну організацію, планування і контроль соціально-педагогічної практики, що була спрямована на формування діяльнісного компонента професійної компетентності соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю, ознаками якого були: уміння застосовувати на практиці сучасні технології та методи організації соціально-педагогічного супроводу; уміння нестандартно підходити до вирішення питань соціальної підтримки та захисту; уміння проводити діагностику здібностей і профпридатності студентів; уміння організовувати творчу діяльність студентів з метою розкриття професійних можливостей; сприяння мотивації студентів на професію з урахуванням інноваційних процесів у суспільстві; застосування мотивації для професійного становлення; уміння сприяти соціалізації та адаптації студентів; сприяння в організації та участі у діяльності студентської соціальної служби; уміння уважно слухати та проявляти інтуїцію під час роботи зі студентами; сприяння студентам у вирішенні проблемних ситуацій з метою навчити приймати власне рішення; уміння саморегуляції соціальної поведінки методами інтерактивного навчання; уміння організовувати гуртки та клуби за інтересами з метою реалізації творчих можливостей студентів.

Позитивно оцінюючи використання потенціалу та організацію соціально-педагогічної практики на принципах активізації професійно-навчальної діяльності, було створено в університеті Студентську соціальну службу, яка стала для майбутніх соціальних педагогів постійно-діючою базою для вдосконалення практичної підготовки, надавала додаткову можливість розвитку особистісно-професійних якостей, умінь і навичок професійної рефлексії, оволодіння сучасними технологіями та методами соціально-педагогічної роботи. Її функціонування показало, що підвищення продуктивності можливо досягти за рахунок: готовності структурних підрозділів ВНЗ до співпраці, соціальної активності студентів, упровадження інноваційних форм та інтерактивних методик соціально-педагогічної роботи.

Порівняльний аналіз рівнів сформованості професійної компетентності соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю на констатувальному і прикінцевому етапах експерименту в експериментальних групах ПДПУ імені К.Д. Ушинського та контрольних групах МДУ імені В.О. Сухомлинського подано в таблиці.

Таблиця

Порівняльний аналіз рівнів сформованості професійної компетентності студентів КГ МДУ та ЕГ ПДПУ (у %)

Групи	Етапи	Рівні професійної компетентності			
		Початковий	Опера-тивний	Тактич-ний	Страте-гічний
Миколаївський державний університет					
КГ1	Констатувальний	85,71	14,29	-	-
	Прикінцевий	80,95	14,29	4,76	-
КГ2	Констатувальний	78,79	18,18	3,03	-
	Прикінцевий	75,76	15,15	9,09	-
КГ3	Констатувальний	76,92	15,39	7,69	-
	Прикінцевий	69,24	15,38	15,38	-
Всього МДУ	Констатувальний	80,60	16,42	2,98	-
	Прикінцевий	76,12	14,92	8,96	-
Південноукраїнський державний педагогічний університет					
ЕГ1	Констатувальний	82,35	17,65	-	-
	Прикінцевий	17,65	23,53	35,29	23,53
ЕГ2	Констатувальний	76,19	19,05	4,76	-
	Прикінцевий	9,52	23,81	38,10	28,57
ЕГ3	Констатувальний	80,00	13,33	6,67	-
	Прикінцевий	6,67	6,67	40,00	46,66
Всього ПДПУ	Констатувальний	79,25	16,98	3,77	-
	Прикінцевий	11,32	18,87	37,74	32,07

Результати дослідження, наведені в таблиці, засвідчили, що стратегічний рівень сформованості професійної компетентності у майбутніх соціальних педагогів експериментальних груп на прикінцевому етапі експерименту становив 32,07%, тоді як на констатувальному етапі на цьому рівні не було виявлено жодного студента. Суттєво зросла кількість студентів з тактичним рівнем сформованості професійної компетентності після експерименту, що засвідчили 37,74% майбутніх соціальних педагогів (було 3,77%). Кількість

студентів, для яких був характерним оперативний рівень сформованості професійної компетентності на прикінцевому етапі становив 18,87% (було 16,98). Початковий рівень значно зменшився після експерименту і становив 11,32% студентів (було 79,25%).

У контрольних групах суттєвих змін не відбулося. Так, на стратегічному рівні сформованості професійної компетентності на констатувальному та прикінцевому етапах не було виявлено жодного студента. Тактичний рівень продемонстрували 8,96% студентів (було 2,98%); оперативний – 14,92% (було 16,42%); початковий – 76,12% (було 80,60%).

Результати проведеного експериментального дослідження підтвердили правомірність висунутої гіпотези дослідження.

У **висновках** подано результати дослідження, основні з них такі.

У дисертації вперше досліджено проблему підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю, визначено педагогічні умови її реалізації.

1. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю – це багатогранний, інтегративний, педагогічний процес, який забезпечується створенням необхідних педагогічних умов для оволодіння професійними знаннями, вміннями, навичками, професійним досвідом з метою формування особистісно-професійних якостей, що необхідні для успішного функціонування у системі міжособистісних відносин, результатом чого є формування професійної компетентності соціальних педагогів.

2. Виявлено, що в Україні склалися два напрями досліджень щодо підготовки соціальних педагогів. Перший напрям розвивається у зв'язку з професійною підготовкою учителя до соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю, як складова його професійної діяльності. Другий напрям – це спеціальна підготовка соціального педагога, як професіонала до роботи з різними категоріями населення. За першим напрямом, під час професійної підготовки вчителя, соціально-педагогічний компонент є додатковою спеціалізацією, яка лише в деякій мірі може забезпечити виконання завдань соціально-педагогічної діяльності. Щодо другого напрямку, то за останні десять років представлено досить скромні напрацювання, в яких розглядається підготовка соціальних педагогів як професіоналів до роботи з різними категоріями населення.

3. У дослідженні встановлено, що студент одночасно є об'єктом педагогічної діяльності та суб'єктом навчальної і комунікативної діяльності. Об'єктом педагогічної діяльності студент є тому, що продукти діяльності викладача матеріалізуються у знаннях, вміннях, навичках та рисах характеру студента. У свою чергу, суб'єктом навчальної діяльності студент не народжується, а стає ним під впливом виховання. Теоретична, практична, наукова та інша інформація, якою має оволодіти студент, для нього є лише об'єктом діяльності, який сам по собі не забезпечує суб'єктності майбутнього фахівця. Соціальний педагог покликаний

допомогти студентів стати суб'єктом діяльності з метою особистісної та професійної самореалізації.

4. Визначено соціально-значущі риси студентської молоді як об'єкта роботи соціального педагога: формування соціальної зрілості, що передбачає здатність студентів до оволодіння необхідною сукупністю соціальних ролей; набуття відповідальності, толерантності; прагнення до саморозвитку, самореалізації; визначення майбутнього життєвого шляху; пошук сенсу життя і прагнення до нових ідей; потреба інтенсивного спілкування в інтелектуальному середовищі; активна взаємодія з різними соціальними інститутами; поширення інтересів на мистецтво, культуру, спорт, організацію особистого життя тощо.

5. Показником якості підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю було визначено професійну компетентність. Професійна компетентність – це інтегративне особистісно-діяльнісне утворення та цілісна сукупність збалансованого поєднання професійних знань, умінь, навичок, особистісно-професійних якостей і професійного досвіду, що формуються за відповідних педагогічних умов. Структуру професійної компетентності визначають когнітивний (психологічні та соціально-педагогічні знання), діяльнісний (соціально-педагогічні уміння і навички), особистісний (особистісно-професійні якості) компоненти.

6. Специфічними функціями соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю визначено: соціально-захисна; професійно-розвивальна; професійно-мотиваційна; соціально-адаптивна; проблемно-орієнтована; сприяння саморозвитку, самопізнання, самооцінці, самоствердженню, самоорганізації, самореалізації.

7. Критеріями сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів, як показника якості підготовки, виступили: когнітивний, діяльнісний, особистісний компоненти. Показниками критеріїв виступили ознаки специфічних функцій соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю. Відповідно до критеріїв і показників було визначено і охарактеризовано стратегічний, тактичний, оперативний та початковий рівні сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів.

8. Педагогічними умовами підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю виступили: соціально-педагогічна спрямованість оновленого змісту, форм і методів фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів; упровадження інноваційних форм управління соціально-педагогічною роботою зі студентською молоддю; занурення майбутніх соціальних педагогів в активну соціально-педагогічну діяльність зі студентською молоддю. Провідним засобом реалізації першої педагогічної умови було впровадження спецкурсу „Соціально-педагогічний супровід студентської молоді”, що

передбачав формування професійної компетентності соціальних педагогів за ознаками когнітивного компонента. Друга педагогічна умова реалізовувалась у процесі вивчення та застосування АВС-техніки та елементів коучінг-технології та була спрямована на формування особистісного компонента професійної компетентності соціальних педагогів. Третя педагогічна умова передбачала оптимальну організацію, планування і контроль соціально-педагогічної практики, яка була спрямована на формування діяльнісного компонента професійної компетентності.

9. У результаті проведеного дослідження в експериментальних групах стратегічний рівень сформованості професійної компетентності у студентів на прикінцевому етапі експерименту становив 32,07%, тоді як на констатувальному етапі був відсутній. Тактичний рівень засвідчили 37,74% майбутніх соціальних педагогів (було 3,77%). Кількість студентів, для яких був характерним оперативний рівень сформованості професійної компетентності на прикінцевому етапі становив 18,87% (було 16,98). Початковий рівень значно зменшився після експерименту і становив 11,32% (було 79,25%). У контрольних групах суттєвих змін не відбулося. Так, стратегічний рівень професійної компетентності на констатувальному та прикінцевому етапах був відсутній. Тактичний рівень продемонстрували 8,96% студентів (було 2,98%); оперативний – 14,92% (було 16,42%); початковий – 76,12% (було 80,60%).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Воно відкриває перспективу для розробки нових технологій підготовки та організації роботи зі студентською молоддю. Перспективним напрямом подальших досліджень є формування професійної компетентності соціальних педагогів до виконання функцій соціального коучінгу в аспекті інтеграції вищої освіти України до європейського простору.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях:

1. Чубук Р.В. Деякі аспекти становлення та розвитку соціально - педагогічної діяльності в закладах освіти України // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського: Зб. наук. праць. – 2005. – №3-4 – С. 46-53.
2. Чубук Р.В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи із студентською молоддю як психолого-педагогічна проблема // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – Зб. статей: Вип. 13. Ч.2. – Ялта: РВВ КГУ, 2007. – С. 246-254.
3. Чубук Р.В. Формування соціальної та професійної компетентностей у процесі підготовки соціальних педагогів // Наукові записки. Серія „Психологія і педагогіка”. – Острого: Вид-во Національного університету „Острозька академія”, 2007. – Вип. 9. – С. 505-512.

4. Чубук Р.В. Соціальний коучінг як функціонально-обумовлена необхідність підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи із студентською молоддю // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2007. – №9. – С. 103-107.
5. Чубук Р.В. Сутність та структура спроможності соціального педагога до виконання функцій соціального коучінгу при роботі із студентською молоддю // Наукові праці: науково-методичний журнал. Т. 75. Вип. 62. Педагогічні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – С. 98-103.
6. Чубук Р.В. Педагогічні умови формування спроможності соціального педагога до виконання функцій соціального коучінгу при роботі із студентською молоддю // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. – №1-2. – Одеса: Вид-во ПНЦ АПН України, 2008. – С. 121-125.
7. Чубук Р.В. Формування культури особистості студента // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – Вип. 123. – 2008. – С. 150-154.
8. Чубук Р.В. Формування громадянської культури студентської молоді // Наукові записки. Серія „Психологія і педагогіка”. – Острого: Вид-во Національного університету „Острозька академія”, 2008. – Вип. 10. – С. 269-274.
9. Чубук Р.В. Соціальна робота: цінності та етика // Досвід та перспективи соціальної роботи: Україна – Німеччина. Зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., 16-17 травня 2002 року. – К.: ІВЦ „Видавництво „Політехніка”, 2002. – С. 111-112.
10. Чубук Р.В. Організація і управління соціальною роботою із студентською молоддю в умовах університету // Зб. наук. праць ДонДУУ: „Соціологія управління”. Серія „Спеціальні та галузеві соціології”. Т. VI. Вип. 2(47). – Донецьк: ДонДУУ, 2005. – С. 174-177.
11. Чубук Р.В. Організація діяльності студентської соціальної служби як механізм вирішення соціальних проблем студентів // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики: Міжвузівський зб. наук. праць. Вип. 33/34. – Одеса: Астропринт, 2007. – С. 163-168.

АНОТАЦІЯ

Чубук Р.В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи із студентською молоддю. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. – Одеса, 2008.

У дисертації досліджувалася проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи із студентською молоддю. Охарактеризовано особливості та специфіку студентської молоді як об'єкта роботи соціального педагога. Розглянуто реальний стан соціально-педагогічної діяльності у ВНЗ та соціальні проблеми студентської молоді. Конкретизовано сутність і структуру, визначено компоненти (когнітивний, діяльнісний, особистісний), критерії,

показники та рівні (стратегічний, тактичний, оперативний, початковий) сформованості професійної компетентності як показника якості підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю, проведено її діагностику. Визначено, обґрунтовано й експериментально апробовано педагогічні умови (соціально-педагогічна спрямованість оновленого змісту, форм і методів фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів; упровадження інноваційних форм управління соціально-педагогічною роботою зі студентською молоддю; занурення майбутніх соціальних педагогів в активну соціально-педагогічну діяльність зі студентською молоддю) підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи зі студентською молоддю та розкрито їх реалізацію.

Ключові слова: соціальні педагоги, студентська молодь, соціально-педагогічний супровід, професійна компетентність.

АННОТАЦІЯ

Чубук Р.В. Подготовка будущих социальных педагогов к работе со студенческой молодежью. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Южно-Украинский государственный педагогический университет имени К.Д. Ушинского. – Одесса, 2008.

Диссертация посвящена научно-педагогическому осмыслению проблемы подготовки будущих социальных педагогов к работе со студенческой молодежью.

В первой главе „Теоретические основы подготовки будущих социальных педагогов к работе со студенческой молодежью” проанализировано состояние подготовки будущих социальных педагогов к работе со студенческой молодежью в теоретическом и практическом аспектах; дана характеристика особенностей студенческой молодежи как объекта работы социального педагога; описано реальное состояние социально-педагогической деятельности в университете и социальные проблемы студенческой молодежи; рассмотрена сущность и структура, определены компоненты профессиональной компетентности как показателя качества подготовки будущих социальных педагогов к работе со студенческой молодежью.

Изучение особенностей студенческой молодежи, ее характеристик способствовало конкретизации понятий „студенчество” и „студенческая молодежь”. Студенчество как социальная группа обладает совокупностью индивидуальностей с разными личностными качествами, уровнями общественного и морального сознания, социальной активности. Студенческая молодежь – это особенная социальная группа, для которой приобретение знаний и подготовка себя к будущей профессиональной деятельности является первостепенным заданием; которая имеет профессиональную направленность; индивидуально психологические и возрастные особенности, свою субкультуру, стремится к самореализации и жизненному успеху.

Показателем качества подготовки будущих социальных педагогов к работе со студенческой молодежью определено профессиональную компетентность. Профессиональная компетентность – это интегративное личностно-деятельностное образование и целостная совокупность сбалансированного объединения знаний, умений, навыков,

лично-профессиональных качеств и профессионального опыта, которые формируются при соответствующих педагогических условиях.

Подготовку будущих социальных педагогов к работе со студенческой молодежью рассмотрено как многогранный, интегративный педагогический процесс, который обеспечивается созданием необходимых педагогических условий для овладения знаниями, умениями, навыками и профессиональным опытом с целью формирования лично-профессиональных качеств, которые необходимы для успешного функционирования в системе межличностных отношений, результатом чего является формирование профессиональной компетентности социальных педагогов к работе со студенческой молодежью.

Во второй главе „Экспериментальное исследование реализации педагогических условий подготовки будущих социальных педагогов к работе со студенческой молодежью” определены критерии, показатели и уровни формирования профессиональной компетентности и проведено её диагностику; обоснованы педагогические условия подготовки будущих социальных педагогов к работе со студенческой молодежью и методику их реализации; подано сравнительный анализ уровней сформированности профессиональной компетентности по результатам констатирующего и формирующего этапов эксперимента.

В ходе экспериментальной работы разработан и апробирован специальный курс „Социально-педагогическое сопровождение студенческой молодежи”, который стал основным средством реализации первого педагогического условия – социально-педагогическая направленность обновленного содержания, форм и методов профессиональной подготовки будущих социальных педагогов.

Второе педагогическое условие – внедрение инновационных форм управления социально-педагогической работы со студенческой молодежью – было реализовано через применение АВС-техники и элементов коучинг-технологии, сущность которой заключалась в активном слушании студента и проявлении интуиции во время работы с ним; в совместном определении жизненного баланса; в полном раскрытии возможностей студента; в стимуле к самообучению и желанию к самосовершенствованию; в повышении мотивации студента к тому, чтобы не останавливаться на достигнутом и добиваться большего.

Основным средством реализации третьего педагогического условия – углубление будущих социальных педагогов в активную социально-педагогическую деятельность со студенческой молодежью – была активизация социально-педагогической практики, которая заключалась в ее оптимальной организации, планировании и контроле.

Результаты экспериментальной работы, подтвердили правомерность гипотезы исследования.

Ключевые слова: социальные педагоги, студенческая молодежь, социально-педагогическое сопровождение, профессиональная компетентность.

ANNOTATION

Chubuk R.V. Training of the future social teachers for the work with student youth. – Manuscript.

The dissertation aimed at gaining the degree of the candidate of Pedagogical sciences in specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Pivdennoukrayinsky State Pedagogical University named after K.D. Ushinsky. – Odesa, 2008.

The problem of future social teachers training for the work with student youth was researched in the thesis. Peculiarities and specific character of the student youth as the object of social teachers work was described. The actual condition of social and pedagogical activities in higher educational institutions and social problems of student youth was examined. The essence and structure were detailed, the components (cognitive, active and personal), criteria, factors and levels of professional competence accomplishment were determined as the indicators of future social teachers training quality, its diagnostics was made.

It was defined, explained and experimentally approbated the pedagogical conditions (social and pedagogical direction of renewed content, forms and methods of professional future social teachers training; implementation of innovative forms of social and pedagogical work with student youth management; future social teachers, deepening into active social and pedagogical activities with student youth) of future social teachers training for the work with student youth, their realization was described.

Key words: Social teachers, student youth, social and pedagogical guidance, professional competence.